

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องรูปแบบของพฤติกรรมตามความสนใจของนักเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงสำรวจและเป็นวิจัยโดยใช้เอกสาร ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบกำหนดสัดส่วนจำแนกตามพื้นที่ โดยมีทฤษฎีต่าง ๆ เป็นกรอบในการศึกษาวิจัย ดังนี้

1. ลักษณะทั่วไปของวัยรุ่น
2. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับวัยรุ่น
3. แนวคิดเกี่ยวกับความต้องการและความสนใจของวัยรุ่น
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
5. กรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1 ลักษณะทั่วไปของวัยรุ่น

2.1.1 ความหมายของวัยรุ่น

ส่วนความหมายของคำว่าวัยรุ่น หรือ Adolescence ซึ่งมาจากภาษาละตินว่า adolescere หมายถึง พัฒนาการสู่ความเจริญเติบโตพ้นจากความเป็นเด็ก ช่วงวัยรุ่นที่แท้จริงคือผู้ที่อยู่ในวัย 15-18 ปี หรือ 19-25 ปี นั่นคือเด็กที่เติบโตเป็นผู้ใหญ่ทางร่างกายเต็มที่ เป็นช่วงเปลี่ยนวัยชีวิตทางสังคม อารมณ์ จิตใจ ค่านิยม คุณค่าคติ ฯลฯ ซึ่งเป็นวัยที่กำลังทดลองบทบาท เพื่อที่จะเป็นผู้ใหญ่ในแง่ต่างๆ เช่น อารมณ์ สังคม จิตใจ ความเปลี่ยนแปลงและความเป็นไปต่างๆ ล้วนเป็นรากฐานของความสนใจ หรือตัดสินใจที่จะประพฤติหรือไม่ (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2540 : 330)

นอกจากนี้ราศรี ธรรมนิยม (2525 : 20) ได้อธิบายความหมายของวัยรุ่นไว้ว่า วัยรุ่นเป็นเวลาของการเจริญเติบโตทางกาย เป็นช่วงเวลาที่มีความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน เป็นช่วงเวลาที่เด็กจะแสวงหาเอกลักษณ์ของตน เป็นช่วงเวลาแห่งสติปัญญา พัฒนาการ และประสบการณ์ทางวิชาการต่างๆ และเป็นช่วงเวลาของพัฒนาการประเมินค่านิยมต่างๆ จะเห็นได้ว่าวัยรุ่นนี้เป็นวันแห่งการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่

สุชา จันทน์เอม และสุรางค์ จันทน์เอม (2529 : 2) ให้ความหมายว่า วัยรุ่นเป็นวัยที่สิ้นสุดความเป็นเด็ก เป็นวัยที่เป็นสะพานไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่

อดัมส์ และคณะ (Adams and others, 1994 : 6 -10) ให้ความหมายของวัยรุ่นหมายถึงผู้ที่อยู่ในช่วงอายุ 13 -19 ปีโดยประมาณ หรือแบ่งแยกตามชั้นเรียนก็จะนึกถึงผู้ที่เรียนอยู่ในชั้นประถมตอนปลาย มัธยมศึกษาจนไปถึงระดับอุดมศึกษาปีต้นๆ โดยแบ่งค่านิยมของวัยรุ่นออกเป็น 5 แนวคิด คือ ด้านสรีระวิทยา ปัญญา นิยม สังคมนิยม จิตวิทยาพัฒนาการ และ มนุษยนิยม

ประสาร ทิพย์ธาดา (2521 : 4) ให้ความหมายว่า วัยรุ่นเป็นวัยที่อยู่ในระยะหัวเลี้ยวหัวต่อ ระหว่างวัยเด็กและวัยผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นวัยที่มีความเป็นผู้ใหญ่

เฮอร์ล็อก (Hurlock. 1973 : 13) ได้ให้ความหมายของวัยรุ่นเพิ่มเติมว่า วัยรุ่นเป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อ เป็นวัยแห่งการปรับตัวทางสังคม เป็นวัยแห่งปัญหา เป็นวัยที่มีความเคร่งเครียดทางอารมณ์ ตัดสินใจรวดเร็วและรุนแรงทัศนคติในการมองโลกและทางสังคมของวัยรุ่นอาจมีความขัดแย้งกับผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่อาจจะไม่เข้าใจความรู้สึกของวัยรุ่น ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ตาม

2.1.2 การแบ่งช่วงอายุของวัยรุ่น

สุชา จันทน์เอม (2529 : 3 - 4) ได้แบ่งช่วงอายุของวัยรุ่นเป็น 3 ระยะ ดังนี้ คือ

1. วัยรุ่นตอนต้น (Early Adolescence) อายุ 13 - 15 ปี ช่วงนี้ร่างกายจะมีการเจริญเติบโตทางเพศอย่างสมบูรณ์ทั้งเพศชายและหญิง
2. วัยรุ่นตอนกลาง (Middle Adolescence) อายุ 15 - 18 ปี ในระยะนี้การพัฒนาในด้านร่างกาย จิตใจและความรู้สึกนึกคิด มีลักษณะแบบค่อยเป็นค่อยไป
3. วัยรุ่นตอนปลาย (Late Adolescence) อายุ 18 - 21 ปี ในระยะนี้ การพัฒนาการของวัยรุ่นเริ่มสู่วุฒิภาวะอย่างสมบูรณ์แบบ จึงมักมีพัฒนาการด้านจิตใจมากกว่าร่างกาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านเกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิดและปรัชญาชีวิต

ลูเอลล่า โคล (Luella Cole. อ้างในสมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. 2526 : 15) นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน ได้แบ่งช่วงอายุของวัยรุ่นไว้ ดังนี้

1. วัยเตรียมเข้าสู่วัยรุ่น (Pre-Adolescence)	10 - 13 ปี	(ชาย 13 - 15 ปี)
2. วัยรุ่นตอนต้น (Early Adolescence)	13 - 15 ปี	(ชาย 15 - 17 ปี)
3. วัยรุ่นตอนกลาง (Middle Adolescence)	15 - 18 ปี	(ชาย 17 - 19 ปี)
4. วัยรุ่นตอนปลาย (Late Adolescence)	18 - 21 ปี	(ชาย 19 - 21 ปี)

เฮอร์ล็อก (Hurlock. 1978 : 27 - 28) ได้แบ่งช่วงอายุวัยรุ่นดังนี้

1. วัยก่อนวัยรุ่น (Pre -Adolescence) อายุ 10 - 12 ปี
2. วัยรุ่นตอนต้น (Early Adolescence) อายุ 13 - 16 ปี

3. วัยรุ่นตอนปลาย (Late Adolescence) อายุ 17 – 20 ปี

เดวิดและมิลเลอร์ (David and Miller. 1992 : 22) ได้แบ่งช่วงอายุของวัยรุ่นดังนี้

1. วัยรุ่นตอนต้น (Early Adolescent) อายุ 10 – 14 ปี

2. วัยรุ่นตอนปลาย (Late Adolescent) อายุ 15 – 19 ปี

สำหรับในประเทศไทยนั้น วัยรุ่นที่อยู่ในช่วงอายุ 15-17 ปี นั้นเป็นวัยที่อยู่ในช่วงที่กำลังจะตัดสินใจเลือกทางเดินในอนาคตของตนเอง เพราะอยู่ในช่วงที่ต้องเลือกแบบแผนการเรียนว่าจะไปในทิศทางใด รวมถึงการเลือกที่อยากจะเป็นอะไรในอนาคต

2.1.3 พัฒนาการของวัยรุ่น

สามารถแบ่งออกเป็น 4 ด้านดังนี้ คือ (สุชา จันทน์อม อึ้งโนอลงกรณ์ ปรวิวุฒิพงศ์. 2539 : 20)

1. พัฒนาการทางร่างกาย หรือมีการเปลี่ยนแปลงทางขนาด ในน้ำหนัก ส่วนสูง และการทำงานของฮอร์โมน

2. พัฒนาการทางอารมณ์และจิตใจ มีการเปลี่ยนแปลงของอารมณ์อย่างรวดเร็วและรุนแรง จนเรียกว่าวัย "พายุบูแคม" คือมีความรู้สึกรุนแรง เปิดเผยตรงไปตรงมา มีความเชื่อมั่นในตนเอง ต้องการเป็นอิสระ ไม่ชอบกฎเกณฑ์และการบังคับ เริ่มมีความรู้สึกทางเพศ สนใจเพศตรงข้ามและการคบหาสมาคมกับคนอื่น ๆ

3. พัฒนาการทางสติปัญญา รู้จักการคิดเป็นระบบ คิดเป็นเหตุเป็นผล คิดเป็นวิทยาศาสตร์ คิดวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ คิดอย่างมีระเบียบแบบแผน และมีจินตนาการสูง

4. พัฒนาการทางสังคม เริ่มคบหาเพื่อนฝูง และได้รับอิทธิพลจากเพื่อนเป็นอย่างมาก บางคนอาจชอบเรียกร้องความสนใจด้วยการมีพฤติกรรม การแต่งกาย กริยาวาจา ภาษาแปลก ๆ รวมทั้งมีความคิดเห็นคล้อยตามกับกลุ่มเพื่อน

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ระยะของการเจริญเติบโตไปสู่การมีวุฒิภาวะหรือกระบวนการของความเจริญเติบโตเป็นระยะของความเจริญเติบโตอย่างกว้างขวาง จากวัยเด็กตอนปลายไปสู่การมีวุฒิภาวะ เป็นผลิตผลของเวลาและวัฒนธรรม แต่มีรากฐานอย่างมั่นคงมาจากความเจริญเติบโตทางกาย วัยรุ่นเป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างความเป็นเด็กกับผู้ใหญ่ ที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และด้านสติปัญญา

2.2 ทฤษฎีพัฒนาการที่เกี่ยวข้องกับวัยรุ่น

การมีความรู้และความเข้าใจพัฒนาการของวัยรุ่นนั้นจะสามารถทำให้กลั่นกรองและทดสอบสมมติฐาน และสามารถทำให้เกิดความเข้าใจพฤติกรรมของวัยรุ่นในแง่มุมต่างๆ และจะช่วยให้ผู้วิจัยมีโอกาสได้ศึกษาพัฒนาการวัยรุ่นในหลายแง่มุมและทำให้เห็นภาพของวัยรุ่นได้ค่อนข้างที่จะสมบูรณ์

2.2.1. ทฤษฎีจิตวิเคราะห์

ฟรอยด์ (Sigmund Freud. อ้างในกฤษณี คำชาย. 2542 : 16) มีแนวคิดเบื้องต้นว่า บุคลิกภาพและพัฒนาการบุคลิกภาพนั้นเกิดขึ้นจากความขัดแย้งของจิต และเราสามารถทำความเข้าใจบุคลิกภาพของคนได้โดยการสำรวจลงไปในจิตไร้สำนึกของแต่ละบุคคล วัยรุ่นเป็นช่วงวัยของความตื่นเต้นทางเพศ ความกังวลและมีความแปรปรวนของบุคลิกภาพในบางครั้ง

แนวคิดของฟรอยด์ที่สำคัญซึ่งจะนำไปสู่การทำทำความเข้าใจวัยรุ่น ได้แก่ เรื่องของขั้นตอนในการพัฒนาบุคลิกภาพ ฟรอยด์เห็นว่าสิ่งที่เป็นแกนในการพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคล คือความต้องการทางกายและแรงขับทางเพศ แบ่งพัฒนาการของบุคคลออกเป็น 5 ขั้นด้วยกัน คือ

1.ระยะปาก (Oral Stage) อายุ 0-1 ปี

ระยะของวัยทารกซึ่งมีความเพลิดเพลินอยู่ที่กิจกรรมทางปาก เด็กจะแสวงหาความพอใจทางกาย ความอบอุ่น ความเพลิดเพลินและความปลอดภัย แต่หากว่าช่วงนั้นเด็กไม่ได้รับการตอบสนองทางปากจะเกิดอาการหยุดยั้งทางปากขึ้นมา ซึ่งผลที่ตามมาคือเด็กจะเป็นคนที่แสดงออกที่ติดแน่นอยู่ที่กิจกรรมทางปาก เช่น เป็นคนตะกตะก พูดมาก หรือเป็นคนที่ขาดความไว้วางใจในสิ่งแวดล้อม

2.ระยะทวารหนัก (Anal Stage) อายุ 2-3 ปี

เด็กจะสนใจเรื่องของทวารหนักและกิจกรรมที่เนื่องจากการขับถ่าย ซึ่งเป็นระยะที่พ่อแม่ฝึกการขับถ่ายให้เด็ก เด็กเริ่มพัฒนาความรู้สึกเป็นเจ้าของ เป็นตัวของตัวเองพร้อมกับการรู้จักอำนาจและกลไกการพัฒนารองอีโก้ (Ego) อันเป็นตัวกลางในการสื่อสารระหว่างความเป็นจริงของโลกภายนอกกับแรงขับภายในในการยับยั้งหรือควบคุม อิด (Id) ซึ่งเป็นความอยากหรือความปรารถนาดั้งเดิมของคนนี้เนื่องมาจากแรงขับ ลิบิโด (Libido) หากพ่อแม่เข้มงวดกับลูกมากเกินไปจะทำให้ลูกเกิดความวิตกกังวล ทำให้เป็นคนเจ้าระเบียบ หรือควบคุมตนเองมากเกินไป

3.ระยะเพศ (Phallic Stage) อายุ 3-6 ปี

เด็กจะควบคุมอวัยวะสืบพันธุ์ทั้งของตนเองและเพศตรงข้ามจะสนใจพ่อหรือแม่ที่เป็นเพศตรงข้ามของตน และจะต่อต้านพ่อหรือแม่ที่เป็นเพศเดียวกับตน เด็กจะต้องเผชิญกับความวิตกกังวลและความรู้สึกต่อต้านพ่อแม่ และเมื่อต่อต้านพ่อแม่ที่เป็นเพศเดียวกับตนไม่สำเร็จเด็กก็จะหันมาเลียนแบบพ่อแม่ที่เป็นเพศเดียวกับตนเองทั้งในแง่ความคิดและอุดมคติ ในช่วงนี้จะเกิดซูเปอร์อีโก้ (Superego) เป็นสิ่งที่ใช้ควบคุมตนเอง

4.ระยะหยุดพัก (Sexual Latency) อายุ 6-15 ปี

มีการใช้กลไกในการปรับตัวในสามขั้นต้น ชัดเจนขึ้นและกว้างขวางขึ้น ความสนใจทางเพศยังแผ่หรือซ่อนเร้นอยู่ เด็กจึงสนใจการเรียนและกิจกรรมอื่น ๆ มากกว่าสนใจเพศตรงข้าม

5.ระยะบรรลุนิติภาวะทางเพศ (Genital Stage) อายุ 13-21 ปี

เด็กจะเริ่มสนใจเพศตรงข้าม และมุ่งความสนใจไปยังคนอื่นๆ ที่อยู่แวดล้อมตนมากขึ้น แทนที่จะยึดตนเองเป็นศูนย์กลางอย่างแต่ก่อน ในขั้นนี้เด็กจะลองหรือเลียนแบบการดำรงชีวิตแบบผู้ใหญ่ เพราะเป็นวัยที่บุคคลิกภาพกำลังถูกเสริมสร้างให้สมบูรณ์และแก้ไขได้ยากหากพ้นวัยนี้ไปแล้ว

2.2.2 ทฤษฎีพัฒนาการทางอารมณ์-สังคม ของอีริกสัน (Erickson's Psychosocial Development Theory)

อีริกสัน (Erickson, อ้างในบุญศรี คำชาย, 2542 : 19) มีความสนใจในศึกษาว่าการที่บุคคลจะปรับตัวได้ดีเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ของบุคคลที่มีต่อคนแวดล้อมที่สามารถช่วยให้บุคคลนั้นปรับตัวได้อย่างราบรื่น หรือทำการขัดขวาง หรือผลักดันบุคคลไปในทิศทางที่ทำให้ปรับตัวไม่ได้ก็ได้ นอกจากนี้ การที่บุคคลสามารถจะปรับตัวได้ดีเพียงใดในขั้นก่อนยังมีอิทธิพลต่อความสามารถในการปรับตัวขั้นต่อไปของบุคคลด้วย ทฤษฎีของอีริกสันนี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของครอบครัวในการวางพื้นฐานทางจิตใจแก่บุคคล ซึ่งพัฒนาการด้านอารมณ์ - สังคมของอีริกสันมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ความเชื่อถือไว้ว่างใจหรือความระแวงไม่ไว้ว่างใจ (Trust vs. Mistrust) เป็นขั้นที่อยู่ในเด็กแรกเกิด - 1 ปี เด็กทารกแรกเกิดจะมีความรู้สึกไว้มากที่บริเวณปาก ถ้าได้ดูแลนมได้อาหารได้รับสัมผัสอันอบอุ่นอ่อนโยน เด็กย่อมรู้สึกไว้ว่างใจในสิ่งแวดล้อม แม่หรือบุคคลที่ทำหน้าที่เป็นแม่จะเป็นบุคคลที่เด็กไว้ว่างใจ และความรู้สึกไว้ว่างใจทำให้เด็กเกิดความรู้สึกว่าตนสำคัญ เกิดความรักตนเอง การรู้จักรักตนเองจะเป็นก้าวแรกไปสู่การรักผู้อื่น ในทางตรงข้ามถ้าเด็กร้องจนเหนื่อยแต่ไม่ได้รับความสนใจไม่ได้รับอาหาร ขาดผู้อุ้มชูดูแลให้ความสุขสบายบ่อย ๆ ก็เกิดความรู้สึกไม่ไว้ว่างใจว่าโลกนี้จะดีต่อตน ความรู้สึกไม่ไว้ว่างใจจะทำให้เกิดความรู้สึกว่าตนเป็นคนไม่มีค่า โดดเดี่ยวก็จะไม่รัก

ตนเอง ทำให้รักผู้อื่นไม่เป็น นั่นคือความรู้สึกไว้วางใจต่อตนเองและต่อผู้อื่นพัฒนามาจากความคงเส้นคงวาของพ่อแม่ในการสนองความต้องการพื้นฐานของเด็ก

ขั้นที่ 2 ความรู้สึกอิสระและความระแวงไม่แน่ใจ (Autonomy vs. Shame doubt) เด็กในระยะ 2-3 ปี จะมีความรู้สึกไวต่อการขยับถ่ายถ่ายได้รับการฝึกให้ขยับถ่ายเป็นเวลา ฝึกให้มีทักษะในการใช้กล้ามเนื้อบริเวณขยับถ่ายอย่างละมุนละม่อม และสมองส่วนบังคับปฏิบัติการกล้ามเนื้อบรรลุมิติภาวะพอ เด็กจะปฏิบัติการได้เองและเกิดทักษะ รู้จักบังคับการขยับถ่ายได้เอง การรู้จักบังคับการขยับถ่ายได้เองทำให้เด็กเกิดความเป็นตัวของตัวเองยิ่งขึ้น ในทางตรงข้ามถ้าการฝึกเป็นไปอย่างรุนแรง มีการลงโทษ ประกอบกับความสามารถในการบังคับกล้ามเนื้อยังไม่บรรลุมิติภาวะ เด็กจะเกิดความรู้สึกอับอายในเรื่องการขยับถ่ายและเกิดความระแวงสงสัยว่าตนคงขยับถ่ายเองไม่ได้ ความรู้สึกระแวงสงสัยไม่แน่ใจเพราะถูกบังคับในเรื่องการขยับถ่ายจะมีผลทำให้เด็กกลายเป็นคนดี้อ ไม่ยอมทำตามใครง่าย ๆ หรืออาจจะกลายเป็นคนผู้ฉ้อฉลที่ผิดที่ผิดทาง ตระหนี่ถี่เหนียว หรือกังวลเรื่องความสะอาดจนเกิดเหตุ ผู้ปกครองจึงมีความสำคัญในการฝึกเด็กในระยะนี้

ขั้นที่ 3 ความคิดริเริ่มและความรู้สึกผิด (Intuitive vs. Guilt) เด็กอายุ 4-5 ปี จะเริ่มเตรียมเข้าเรียน ซึ่งเด็กส่วนใหญ่จะใช้เวลาให้หมดไปกับการเล่น ครอบครัวมีความจำเป็นในการช่วยพัฒนาเด็ก ความจำเป็นของเด็กในระยะนี้จะดีขึ้นและเริ่มมีการตอบสนองต่อสิ่งที่เพิ่งรู้จัก ระยะนี้ถ้าเด็กได้รับความรักและความเข้าใจจากครอบครัวจะทำให้เด็กเป็นคนมีความมั่นใจในตนเอง กล้าซักถาม มีความคิดริเริ่มและมีความสามารถในการแก้ปัญหา ในทางตรงข้ามถ้าผู้ใหญ่ใช้วิธีเลี้ยงดูด้วยวิธีลงโทษที่รุนแรง เช่น ห้ามไม่ให้แตะต้องอวัยวะสืบพันธุ์ หรือพูดว่าจะตัดทิ้งเสียถ้าเด็กไม่เชื่อฟัง จะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกไม่มั่นใจในสิ่งที่ตนทำไปแล้วหรือเกิดความรู้สึกผิด ความรู้สึกกลัวถ้าทำสิ่งใดลงไป

ขั้นที่ 4 ความขยันหมั่นเพียรและความรู้สึกมีปมด้อย (Industry vs. Inferiority) เด็ก 6-11 ปี จะเริ่มไปโรงเรียน เพื่อนที่โรงเรียนและเพื่อนบ้านจะมีอิทธิพลต่อเด็ก เด็กจะมีความรู้สึกอดกลั้นพอประมาณ เริ่มมีเหตุผลและเกิดการเรียนรู้อาการทำงานอย่างจริงจังเท่านั้นจึงจะได้รับการยกย่อง เพราะจะอาศัยความรักอย่างเดียวไม่สำเร็จ เนื่องจากคนอื่นนอกจากแม่แล้วจะไม่มีใครที่จะรักและให้อภัยตน ดังนั้นถ้าจะให้ผู้อื่นรักก็คือการทำตามใจผู้อื่น ผู้ใหญ่ที่ตนต้องการเอาใจคือครู และครูย่อมชอบเด็กที่ประสบความสำเร็จในการเรียน เด็กจึงขยันเพื่อให้ครูชม ในระยะนี้ถ้าครอบครัวเตรียมเด็กมาดี เด็กก็จะสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมนอกบ้านได้ ในทางตรงข้ามถ้าเด็กไม่สามารถจะปรับตัวให้เข้ากับชีวิตในโรงเรียนได้ เช่น เรียนไม่ทันเพื่อน เข้ากับเพื่อนไม่ได้ เด็กจะเกิดความรู้สึกต่ำต้อย มีปมด้อย

ขั้นที่ 5 การมีเอกลักษณ์ของตนเองและความลับตนเองไม่เข้าใจบทบาทของตนเอง

(Identity vs. Role confusion) เด็กวัยรุ่น อายุ 12 – 20 ปี มักจะคบหากลุ่มเพื่อนวัยเดียวกันและเป็นวัยที่จะหาเอกลักษณ์ของตนเองได้ ะยะนี้เด็กจะแสวงหาเอกลักษณ์ประจำตนจากพ่อแม่และบุคคลอื่น ๆ ที่เขาพอใจ ถ้าพ่อแม่เป็นแบบฉบับที่ดีเด็กก็จะไม่มีปัญหาในการเลือกลักษณะประจำตน ในการเลือกลักษณะประจำตนในระยะนี้ บทบาทต่าง ๆ ได้แก่ บทบาททางเพศ ความรับผิดชอบ การใช้เหตุผล การมีทัศนคติและการวางค่านิยมสำหรับตน การแสวงหาลักษณะประจำตนของวัยรุ่นบางครั้งก็เกิดความรู้สึกสับสนเพราะมีหลายสิ่งหลายอย่างที่เข้าใจยาก

ขั้นที่ 6 ความรู้สึกใกล้ชิดสนิทสนมและความรู้สึกอ้างว้างโดดเดี่ยว (Intimacy vs. Isolation) เมื่อบุคคลเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ตอนต้น อายุ 21 – 35 ปี จะมีความสัมพันธ์ที่สำคัญในฐานะคู่สามีภรรยา ความรู้สึกเป็นเพื่อนที่จะต้องมีการร่วมกันในการทำงานหรือมีการแข่งขันชิงดีชิงเด่นกัน ผู้ที่ผ่านวัยรุ่นด้วยความรู้สึกเป็นตัวของตัวเองจะมีบทบาทความเป็นผู้ใหญ่ที่สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นได้ ไม่ว่าจะเป็เพื่อนเพศเดียวกันหรือเพศตรงข้าม ส่วนที่ผ่านวันรุ่นมาด้วยความรู้สึกแค้นคร่ำ ไม่รู้ว่าตนอยากจะเป็นอย่างไรในอนาคตแน่ จะรู้สึกอ้างอ้างโดดเดี่ยว ไม่สามารถสร้างความสนิทสนมกับผู้อื่นได้อย่างแท้จริง แม้จะมีเพื่อนฝูงมากก็ไม่ทำให้เกิดความรู้สึกอบอุ่น

ขั้นที่ 7 ความรู้สึกมั่นคงและความสนใจในตนเองความเฉื่อยชาไม่ก้าวหน้า

(Generativity vs. Stagnation) ผู้ใหญ่ที่มีอายุ 35 – 65 ปี จะมีลักษณะพัฒนาการที่สำคัญที่สุดของคนวัยนี้คือ การมีบุตร ตำแหน่งหน้าที่การงานและความสำเร็จในชีวิต บุคคลที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตทั้งในด้านครอบครัว ตำแหน่ง หน้าที่การงาน ตำแหน่งทางสังคม ก็จะมีความสุข ความสำเร็จในชีวิต แต่ถ้าประสบความสำเร็จน้อยในการดำเนินชีวิตดังกล่าวก็จะทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควรหรือหยุดอยู่กับที่

ขั้นที่ 8 ความมั่นคงสมบูรณ์และความหมดหวังท้ออาลัย (Integrity vs. Despair) บุคคลในวัยชราที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไป จะมีพัฒนาการขั้นสุดท้ายของชีวิต ในระยะนี้บุคคลจะมีสุขภาพทางร่างกายอ่อนแอลง ได้รับการปลดเกษียณในการทำงาน เพราะฉะนั้นจึงเป็นระยะที่บุคคลจะประเมินผลความสำเร็จหรือความล้มเหลวในชีวิตที่ผ่านมา คนชราที่มีความเป็นตัวของตัวเอง รู้จักค่าของความรักทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น สามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคม

2.2.3. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม (Social Learning Theory)

อัลเบิร์ต แบนดูรา (Albert Bandura. อ้างในบุญศรี คำชาย. 2542 : 22) เด็กสามารถเรียนรู้พฤติกรรมต่างๆ โดยการผ่านการสังเกตพฤติกรรมของคนอื่น และเลียนแบบเพื่อนำเอาพฤติกรรมนั้นมาเป็นของตน การเลียนแบบพฤติกรรมเป็นกระบวนการอบรมกล่อมเกลาซึ่งเป็นรูปแบบการ

ตอบสนองจะค่อยๆพัฒนาจนเป็นนิสัย ยิ่งเด็กโตมากขึ้นได้พบกับประสบการณ์สังคมมากขึ้นก็ยิ่งจะพบกับตัวแบบมากขึ้นในงานวิจัยหลายชิ้นสรุปว่า พ่อแม่เป็นตัวแบบที่สำคัญที่สุดของวัยรุ่น บทบาทการเสริมแรงมีอิทธิพลต่อการเกิดพฤติกรรมในอนาคต การเสริมแรงตนเองมีประสิทธิภาพต่อพฤติกรรมมากเท่ากับการเสริมแรงที่ได้รับจากภายนอก วัยรุ่นจะกำหนดเป้าหมายและเลือกสิ่งแวดล้อมในการกระทำตามเป้าหมายของตนเอง การเลือกนี้จะสะท้อนให้เห็นจากความคิด ความรู้สึก และการกระทำเพื่อบรรลุเป้า ส่วนหนึ่งที่เกิดจากการควบคุมสิ่งแวดล้อมคือ ได้ตอบสนองสิ่งแวดล้อมทางสังคมด้วยวิธีการที่ตนคิดว่าเหมาะสม

ทั้งสามทฤษฎีนั้นแสดงให้เห็นถึงภาพรวมของวัยรุ่น ไม่ว่าจะความต้องการทางกาย วัยที่แสวงหาเอกลักษณ์ของตนเอง สับสนในบทบาทของตน สัมพันธภาพระหว่างวัยรุ่นกับสิ่งแวดล้อมซึ่งมีผลต่อวัยรุ่น และการเลียนแบบของวัยรุ่น

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับความต้องการและความสนใจของเด็กวัยรุ่น

วัยรุ่นยังเป็นวัยของการเข้าสังคมที่กว้างออกไปมากกว่าครอบครัวและเพื่อนเล่น นอกเหนือจากนั้น วัยรุ่นยังมีความต้องการ และความสนใจตามแบบฉบับของตัวเอง โดยที่มีความต้องการอิสระและเป็นตัวของตัวเองสูงมาก

2.3.1 ความต้องการของเด็กวัยรุ่น

เนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยที่อยู่ในระยะหัวเลี้ยวหัวต่อที่อยู่ระหว่างวัยเด็กกับวัยผู้ใหญ่ จึงมีลักษณะทั่ว ๆ ไป ดังนี้ คือ (ประสาร ทิพย์ธารา. 2523 : 14)

1. เป็นวัยแห่งการเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ เปลี่ยนแปลงทั้งด้านอารมณ์ ความคิดเห็นและความสนใจ
2. เป็นวัยแห่งการเสริมสร้าง จะเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะทาง ร่างกาย เช่น ด้านสมองและน้ำหนัก
3. เป็นวัยที่ต้องการความเป็นอิสระ ต้องการพึ่งตนเองและมีแนวความคิดต่อต้านผู้ใหญ่ บางครั้งถึงกับมีการโต้แย้งกันอย่างรุนแรง
4. เป็นวัยที่ต้องการแสวงหาความรู้ อยากรู้ อยากเห็น จะทดลองทำในสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ ที่ตนยังไม่เคยทำ
5. ต้องการปรัชญาชีวิต และแนวทางชีวิตของตน

6. เป็นวัยที่ต้องเผชิญปัญหาหนัก เพราะเป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญยิ่ง เป็นวัยแห่งความยุ่งยาก สับสนและการปรับตัว

7. เป็นวัยที่ต้องการความเข้าใจ ความเห็นอกเห็นใจจากผู้ใหญ่ ไม่ชอบการลงโทษทั้งทางกายและจิตใจ

แมคคินนี่ (Mckinney. 1976 : 59) ได้อธิบายถึงความต้องการพื้นฐานของวัยรุ่นดังนี้ คือ

1. ต้องการเป็นอิสระ วัยรุ่นส่วนมากปรารถนาการเป็นตัวของตัวเอง เมื่อเติบโตต้องการสิทธิและความเป็นผู้ใหญ่

2. ต้องการเป็นที่ยอมรับนับถือของสมาชิกในกลุ่ม (ของเพศตรงข้าม)

3. ต้องการเป็นส่วนหนึ่งในกลุ่มเป็นที่รู้จักและเป็นที่ต้องการของบุคคลอื่น ๆ

4. ต้องการความมั่นคงในอารมณ์รวมทั้งความรู้สึกปลอดภัย

ต้องการความสำเร็จ ความพอใจ และการประสบความสำเร็จในขอบเขต เช่น ด้านกีฬา การละคร การเขียน การได้วาที ฯลฯ ความสำเร็จเหล่านี้นำมาซึ่งรางวัล และทำให้บุคคลพบความก้าวหน้าและความสำเร็จ

และลักษณะความต้องการเฉพาะบางประการของเด็กวัยรุ่น ที่มีผลไปสู่พฤติกรรมการแสดงออกของเด็กวัยรุ่นตามความเห็นของนักจิตวิทยาไทย มีดังนี้ คือ

1. เด็กวัยรุ่นต้องการความรักทั้งในฐานะผู้ให้และผู้รับ

2. เด็กวัยรุ่นต้องการเสรีภาพในการคิดและการกระทำ ต้องการมีสิทธิในการปกครองตนเอง

3. เด็กวัยรุ่นต้องการความเสมอภาคทัดเทียมกับผู้อื่นในทุกเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นสถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคม รูปร่างหน้าตา เลือเสื้อผ้าเครื่องใช้ ฯลฯ

4. เด็กวัยรุ่นต้องการมีประสบการณ์ในเรื่องต่าง ๆ อยากรู้อยากเห็น อยากรลอง

5. เด็กวัยรุ่นต้องการทำให้ตนเองเป็นที่ประทับใจผู้อื่น จึงชอบส่งกระจุกเพื่อปรับปรุงบุคลิกภาพของตนเองและสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง นอกจากนี้สื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ ก็เป็นเสมือนกระจุกส่ง ทำให้เด็กพยายามที่จะปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงตนเองตามตัวอย่างที่ได้เห็น สื่อมวลชนจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อความต้องการของเด็กวัยรุ่น

ความต้องการของวัยรุ่นโดยที่ในแต่ละวัยมีความต้องการเด่นๆประจำวัย เช่น วัยเด็กตอนต้นและตอนกลางวันต้องการเล่นสนุก ความต้องการเด่นๆของวัยรุ่นมี ดังนี้คือ (ศรี เรือน แก้วกัจจาล. 2540 : 360)

1. ต้องการความเป็นอิสระ เป็นตัวของตัวเอง ไม่ต้องอยู่ใต้คำสั่ง คำบังคับบัญชาของใคร
2. ต้องการมีตำแหน่ง รวมทั้งต้องการความสนับสนุน ทั้งจากผู้ใหญ่และเพื่อนร่วมรุ่น
3. ต้องการแสวงหาประสบการณ์แปลกๆใหม่ๆ บางครั้งต้องการความท้าทาย ตื่นเต้น หลีกหนีความจำเจ ซบเซาตลอด ยิ่งถูกห้ามยิ่งอยากจะทำ
4. ความต้องการรวมพวกห้อง มีกลุ่มก้อน เป็นความต้องการค่อนข้างสูง เพราะการรวมพวกห้องเป็นวิถีทางที่ให้ตนเองได้รับสนองความต้องการหลายประการ เช่น ความรู้สึกอบอุ่นใจ การได้รับการยกย่อง ความรู้สึกว่ามีผู้ที่เข้าใจตน
5. ความต้องการความรู้สึกมั่นคง อบอุ่นและปลอดภัย เพราะเด็กมีอารมณ์หวั่นไหวง่าย เปลี่ยนแปลงง่าย
6. ต้องการความถูกต้อง ความยุติธรรม โดยที่ถือว่าความยุติธรรมเป็นส่วนหนึ่งของความเป็นผู้ใหญ่
7. ความต้องการความงามทางร่างกาย ไม่ว่าจะวัยรุ่นชายหรือหญิงต้องการให้คนรู้สึกชื่นชมเกี่ยวกับรูปร่างลักษณะของตนทั้งสิ้น เพราะคิดว่าความงามทางกายเป็นแรงจูงใจให้เข้ากลุ่มได้ง่าย เป็นที่ยอมรับของสังคม และดึงดูดเพศตรงข้าม
8. ความต้องการประพฤติตนตามบทบาททางเพศของตน เป้าประสงค์เหล่านี้ลึกซึ้งมาก ในระยะนี้ ผู้ที่มีความรู้สึกที่ตนเอง "ไม่สมเป็นชายชาติศรี" หรือ "ไม่สมเป็นหญิงสาว" จะรู้สึกไม่แน่ใจและไม่สบายเกี่ยวกับตนเอง ความล้านี้เช่นนี้ถ้าบังเกิดกับคนใดแล้ว ผู้นั้นย่อมพยายามแก้ไขทุกวิถีทาง ส่วนผู้ที่รู้ตัวดีว่าบทบาททางเพศแบบหลักเพศก็มีกรรมกลุ่มกับผู้ที่มีลักษณะคล้ายกัน ยิ่งสังคมปัจจุบันยอมรับสิ่งเหล่านี้อย่างเปิดเผย การรวมกลุ่มของพวกนี้ในสังคมเพศของตัวเองก็ยิ่งเกาะกลุ่มกันแน่นแฟ้นและเปิดเผยยิ่งขึ้น
9. ความต้องการเลือกอาชีพ เด็กวัยรุ่นโตพอที่จะมองเห็นความสำคัญของอาชีพ และเข้าใจว่าอาชีพนำมาซึ่งสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมอาชีพเป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงสถานะความเป็นผู้ใหญ่

สรุปแล้วเด็กวัยรุ่นที่มีความสุขคือผู้ที่ได้รับสนองสนองความต้องการของเขา การตั้งเป้าหมายระดับของความต้องการ ลักษณะของความต้องการ จึงเป็นเรื่องที่เด็กวัยรุ่นต้องคำนึงให้อยู่ในขอบเขตที่จะได้ทำสำเร็จเพื่อประกันความไม่สมปรารถนา เพราะถ้าไม่สมปรารถนาในเรื่องใดเรื่องหนึ่งรุนแรงแล้วย่อมมีความรู้สึกผิดหวังลึกซึ้งและยืนนาน

2.3.2 ความสนใจของเด็กวัยรุ่น

ลักษณะความสนใจของวัยรุ่นนั้นมักชอบขำที่กว้างขวาง มีความสนใจในหลายๆด้าน และยังไม่มีความสนใจที่ลึกซึ้ง เพราะยังไม่เข้าใจในตนเอง เป็นช่วงที่แสวงหาเอกลักษณ์ของตนเอง เป็นระยะลองผิดลองถูก เป็นระยะที่เปลี่ยนแปลงบทบาทของชีวิต ความสนใจของวัยรุ่นจะเป็นอย่างไรยังคงต้องขึ้นอยู่กับองค์ประกอบอื่นๆอีกหลายประการ เช่น เพศ ฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมรอบตัว

ความสนใจ (Interest) หมายถึง แนวโน้มทางด้านจิตใจหรือความรู้สึกของบุคคล ที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งมีอิทธิพลทำให้บุคคลนั้นเอาใจใส่ และรู้สึกในกิจกรรมกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งนั้น ถึงแม้เด็กวัยรุ่นจะมีความสนใจในเรื่องต่าง ๆ แตกต่างกัน เนื่องมาจากลักษณะบุคลิกภาพ การศึกษา สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ความสามารถ ความถนัด ฯลฯ แต่จะมีลักษณะร่วมกันของความสนใจ นั่นคือ ความสนใจของเด็กวัยรุ่นจะขยายขอบเขตออกไปสู่สังคมนอกบ้าน และในขณะเดียวกันก็มีความสนใจที่แคบเข้ามาในเฉพาะเรื่อง ซึ่งในแนวคิดของ Crow and Cow (1967 : 204) ได้สรุปความสนใจของวัยรุ่นไว้ดังนี้

1. ความสนใจเกี่ยวกับตนเอง เช่น รูปร่าง หน้าตา การแต่งกาย และการวางตัว ทั้งนี้เพื่อปรับปรุงตัวเองให้เป็นที่น่าสนใจและดึงดูดใจของผู้อื่นและเพื่อนต่างเพศ
2. ความสนใจเกี่ยวกับสังคม ในระยะแรกจะมีความสนใจเพื่อนเพศเดียวกัน ให้ความสำคัญและเวลากับเพื่อนมาก ต่อมาจะเริ่มสนใจเพศตรงข้าม สนใจที่เข้าร่วมกลุ่มหรือมีส่วนร่วมในสังคม รวมถึงสนใจในบทบาททางสังคมของบุคคล

3. ความสนใจในการเลือกอาชีพและวิถีชีวิต เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการเป็นผู้ใหญ่

ส่วน เฮอร์ลอค (Hurlock E.B. 1978 : 102) ได้แบ่งความสนใจของวัยรุ่นดังนี้ คือ

1. ความสนใจทางสังคม (Social Interest)

ในระยวัยรุ่นตอนต้น เพศหญิงมีความสนใจในการพบปะสนทนากันมากกว่าเพศชาย เพราะเพศหญิงจะเข้าสู่วัยรุ่นเร็วกว่าเพศชาย 1 - 2 ปี เพศหญิงชอบคุยเกี่ยวกับงานเลี้ยง เพศตรงข้าม เรื่องตลกขบขัน หนังสือ ภาพยนตร์ ดนตรี กีฬา ครูอาจารย์ และเพื่อน ๆ ที่โรงเรียน ส่วนวัยรุ่นชาย ชอบคุยเรื่องกีฬา ภาพยนตร์ เพศตรงข้าม และเรื่องการเมือง นอกจากนี้ทั้งวัยรุ่นชายหญิงยังสนใจในชีวิตความเป็นอยู่ของบุคคลในสังคมด้วย

2. ความสนใจส่วนบุคคล (Personal Interests)

- 2.1 ความสนใจในการแต่งกาย เช่น การรักษารูปร่างของวัยรุ่นหญิง การแต่งตัว

- 2.2 ความสนใจในสุขภาพ ได้แก่ การออกกำลังกาย การทานอาหารเสริมความงาม

การทานอาหารฟาสต์ฟู้ด

2.3 ความสนใจในเพศตรงข้าม เช่น การปรับปรุงตัวให้เข้ากับเพศตรงข้ามการวางตัวให้เหมาะสม การออกไปเที่ยวกับเพศตรงข้าม

2.4 ความสนใจในที่จะแสวงหาความเป็นอิสระในตัวเอง

2.5 ความสนใจในการอาชีพเพื่อวางแผนในอนาคตเช่น การอ่านหนังสือที่เกี่ยวกับอาชีพที่ตนสนใจ เลือกแบบแผนการเรียน

2.6 ความสนใจในศาสนา เช่น การรู้ตัวรู้ชั่ว การทำบุญทำทาน ไปวัด ไส้บาตรเมตตา กรุณา การให้อภัย

2.7 ความสนใจในการพักผ่อนหย่อนใจ เช่น เกมสกีกีฬา อ่านหนังสือ ชมภาพยนตร์ ฟังวิทยุ และดูโทรทัศน์ เป็นต้น

ลักษณะความสนใจของเด็กวัยรุ่นยังคงมีขอบข่ายกว้างขวาง สนใจหลายๆอย่าง และยังไม่ลึกซึ้งมาก เพราะเด็กยังไม่เข้าใจตัวเอง ยังเป็นระยะลองผิดลองถูก ระยะเปลี่ยนแปลงบทบาทของชีวิตความสนใจของเด็กจะเป็นเช่นไรยังขึ้นกับองค์ประกอบอื่นๆอีกหลายประการเช่น ลักษณะบุคลิกภาพ ฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมรอบตัว บุคคลที่เด็กนิยมชมชื่น ฯลฯ อย่างไรก็ตามความสนใจของวัยรุ่นส่วนใหญ่ (ศรีเรือน แก้วกังวาล. 2540: 361) ได้แก่

1. สนใจการศึกษา สภาพเศรษฐกิจสังคมสมัยปัจจุบันกระตุ้นให้เด็กเข้าใจและเห็นความสำคัญของการศึกษาซึ่งเกี่ยวข้องกับอาชีพ เกี่ยวกับฐานะทางเศรษฐกิจและทางสังคม ความสนใจการศึกษามากน้อยเพียงใดและแนวที่แตกต่างกันไปในแต่ละบุคคลขึ้นอยู่กับว่าครอบครัวอุดหนุนได้เพียงไร นอกจากนี้ เพศ ระดับสติปัญญา และโอกาสเข้ากลุ่มก็เป็นส่วนช่วยนำความสนใจด้วย

2. สนใจช่วยเหลือบุคคลอื่น เด็กวัยรุ่นมักสนใจช่วยเหลือบุคคลอื่นที่เขาเห็นว่าได้รับความลำบากและไม่ได้รับความยุติธรรม เพราะบ่อยครั้งเคยรู้สึกว่าตนเองก็อยู่ในฐานะเช่นนั้น และเคยละเพื่อนอารมณ์เพียงไร จึงสามารถเข้าถึงอารมณ์แบบเดียวกันของบุคคลอื่นได้ง่าย

3. สนใจกิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมที่เป็นของใหม่และมีประโยชน์ ช่วยระบายความเคร่งเครียดอารมณ์ เด็กวัยรุ่นมักให้ความร่วมมือ กิจกรรมสร้างสรรค์อาจเป็นแง่ส่วนตัวและแง่สังคม

4. สนใจวัฒนธรรมประเพณี ขณะนี้เด็กเริ่มสามารถเข้าใจและมองเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมประเพณีว่ามีความสำคัญต่อบุคคลและต่อสังคมส่วนรวมอย่างไร การให้ความรู้ ความเข้าใจ และชักจูงเด็กให้สนใจอย่างถูกต้อง จะสร้างให้เด็กเป็นบุคคลที่รู้จักและสงวนวัฒนธรรมประเพณี

5. สนใจศาสนา ปรัชญา อุดมคติ เด็กวัยรุ่นกำลังเสาะแสวงหาหลักการแก้ความทุกข์ร้อนทางจิตใจ และแนวทางดำเนินชีวิตอย่างผู้ใหญ่ จึงพึงเล็งให้ความสำคัญแก่ศาสนา ปรัชญา อุดมคติ และค่านิยมต่างๆแต่จะติดใจเด็กวัยรุ่นมากน้อยหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับว่าศาสนาและปรัชญา ให้ความ

กระจำงแกจิตใจอย่างสมเหตุสมผล อีกทั้งสิ่งแวดล้อม กลุ่ม และผู้ใหญ่ที่เด็กนิยม ได้มีอิทธิพลต่อตัวเขาเกี่ยวกับเรื่องนี้อย่างไร

6. สนใจมีเพื่อนสนิทต่างเพศ ความสนใจนี้สืบเนื่องมาจากทางกายบรรลุดมิกวะระทางเพศ และความต้องการที่ดำเนินชีวิตอย่างผู้ใหญ่

จากที่กล่าวมาข้างต้นถึงลักษณะทั่วไปและความต้องการของวัยรุ่น พบว่า วัยรุ่นมักจะมีความต้องการหรือความปรารถนาที่แตกต่างไปจากวัยอื่น ๆ บางครั้งก็เป็นความต้องการที่ขาดความพอดีมักจะมากเกินไปหรือน้อยเกินไป ลักษณะของความสนใจของวัยรุ่นยังคงมีขอบข่ายที่กว้างขวางสนใจหลายอย่าง และยังไม่ลึกซึ้งมาก เพราะเด็กยังไม่เข้าใจในตนเอง เป็นระยะที่ลองผิดลองถูก ระยะเวลาเปลี่ยนแปลงบทบาทของชีวิต ความสนใจของเด็กจะเป็นไปในแนวทางใดจึงยังขึ้นกับองค์ประกอบอื่น ๆ อีกหลายอย่าง เช่น ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว สิ่งแวดล้อมรอบตัว บุคคลที่เด็กนิยมชมชื่น โดยที่พฤติกรรมตามความสนใจของวัยรุ่นนั้นแบ่งได้ออกเป็นด้านใหญ่ได้ 7 ด้านคือ พฤติกรรมตามความสนใจด้านสุขภาพ พฤติกรรมตามความสนใจด้านการแต่งกาย พฤติกรรมตามความสนใจด้านเพศตรงข้าม พฤติกรรมตามความสนใจด้านการแสวงหาอิสระ พฤติกรรมตามความสนใจด้านอาชีพ พฤติกรรมตามความสนใจด้านศาสนา และพฤติกรรมตามความสนใจด้านการพักผ่อนหย่อนใจ จึงเป็นสิ่งที่ครอบครัวและสังคมควรให้ความสนใจเอาใจใส่ดูแล ซึ่งแนะแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสมให้แก่วัยรุ่น เพื่อให้วัยรุ่นสามารถเจริญเติบโตขึ้นอย่างมีความภาคภูมิใจในตัวเอง และมีการพัฒนาบุคลิกภาพอย่างมั่นคงนอกจากจะกล่าวได้ว่าความต้องการของวัยรุ่นไทย คือ อยากรู้อยากเห็น อยากรู้ อยากรู้ อยากรู้ และอยากรู้

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุทธิรา ปรีชารัตน์ (2533) ทำการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมอนามัยทางเพศของวัยรุ่นที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อศึกษาระดับปัจจัยที่มีผลต่อความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติเกี่ยวกับอนามัยทางเพศของวัยรุ่น ผลการศึกษาพบว่า ความรู้ด้านอนามัยทางเพศของวัยรุ่น พบว่าปัจจัยในเรื่องเพศและแหล่งความรู้ที่วัยรุ่นได้รับ มีผลต่อความรู้ด้านอนามัยทางเพศของวัยรุ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่อายุ ระดับชั้นปีการศึกษา และแหล่ง ที่อยู่อาศัย ไม่มีผล ทำให้ความรู้เกี่ยวกับอนามัยทางเพศของวัยรุ่นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญในเชิงสถิติ .05 สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ นั้น พบว่า เพศหญิงอายุระหว่าง 20 - 30 ปี ศึกษา ชั้นปีที่ 3 - 4 มีแหล่งความรู้ที่ได้รับเกินกว่าสามแหล่งขึ้นไป และมีแหล่งที่อยู่อาศัยกับบิดามารดา หรือญาติ จะมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความรู้เกี่ยวกับอนามัยทางเพศ ในขณะที่วัยรุ่น เพศชายมีอายุระหว่าง 15 -

19 ปี ศึกษา ชั้นปีที่ 1 - 2 มีแหล่งความรู้ไม่เกินสองแหล่ง และอาศัย อยู่หอพัก จะมีความสัมพันธ์เชิงลบกับความรู้เกี่ยวกับอนามัยทางเพศ

พรพิมล สุทธาจารย์ (2534) ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกเรียนต่อสาขาวิศวกรรมศาสตร์ของนักเรียนสตรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงปัจจัยต่าง ๆ ทางสังคมวิทยาที่มีอิทธิพลต่อการเลือกเรียนต่อสาขาวิศวกรรมศาสตร์ของนักเรียนสตรี ศึกษาว่าปัจจัยใดบ้างมีอิทธิพลต่อการเลือกเรียนต่อสาขาวิศวกรรมศาสตร์ของนักเรียนสตรี และสูงต่ำกว่ากันอย่างไร ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีความสำคัญสูงสุดต่อการเลือกเรียนต่อสาขาวิศวกรรมศาสตร์ คือ ความสามารถทางการศึกษาของตนเอง รองลงมาคือ ปัจจัยทางด้านอิทธิพลของบุคคลนัยสำคัญ โดยเฉพาะบิดา มารดา และกลุ่มเพื่อน (กลุ่มเพื่อนสนิท กลุ่มเพื่อนผู้หญิง และกลุ่มเพื่อนโดยทั่ว ๆ ไป) ส่วนครูไม่มีอิทธิพลในเรื่องเกี่ยวกับบทบาททางเพศ แต่มีอิทธิพลในแง่ของการกระตุ้นและการสนับสนุน โดยเฉพาะครูประจำชั้นและครูโดยส่วนใหญ่สำหรับการยอมรับวิศวกรที่เป็นผู้หญิงของนักเรียนและ คุณลักษณะทางเพศแบบความเป็นชาย พบความสัมพันธ์กับการเลือกเรียนต่อสาขาวิศวกรรมศาสตร์ ในระดับต่ำ ในขณะที่ตัวแปรความคาดหวังในผลตอบแทนภายนอกพบว่าไม่มีความสัมพันธ์กับการเลือกเรียนต่อสาขาวิศวกรรมศาสตร์ของนักเรียนสตรี

จรรยา ดวงแก้ว (2539) ทำการวิจัยเรื่อง ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายกรุงเทพมหานคร การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะประชากร เศรษฐกิจและสังคม ความรู้ ทัศนคติ กับพฤติกรรมความเสี่ยงทางเพศ และความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศกับการมีเพศสัมพันธ์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า โดยส่วนรวมแล้วความรู้เรื่องเพศของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีส่วนร่วมแล้วทัศนคติต่อพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นเชิงบวก โดยมีส่วนร่วมแล้วพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอยู่ในระดับเสี่ยงน้อยที่สุด พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ (ได้แก่ การดื่มสุรา การเที่ยวสถานเริงรมย์ การอ่านหนังสือกระตุ้นอารมณ์ทางเพศ การดูภาพยนตร์กระตุ้นอารมณ์ทางเพศ การจับมือถือแขน และการกอดจูบ) มีความสัมพันธ์กับลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจและสังคม (เพศ, อายุ, ระดับชั้น และค่าใช้จ่ายประจำเดือนที่ได้รับ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศมีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศมีความสัมพันธ์กับการมีเพศสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

จิรวรรณ วรสุข (2540) ทำการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมและสาเหตุของการประพตติผิดกฎระเบียบของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา อำเภอมือเมือง จังหวัดขอนแก่น มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมและสาเหตุของการประพตติผิดกฎระเบียบของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการศึกษาพบว่าพฤติกรรมและการประพตติผิดกฎระเบียบเพศชายจะมากกว่าหญิง บุตรคนเดียวมีความประพตติผิดมากที่สุด โดยที่บุตรคนโตและบุตรคนสุดท้ายต้องประพตติผิดน้อยที่สุด นักเรียนที่มีบิดามารดาประกอบอาชีพส่วนตัว ประพตติผิดน้อยที่สุด และ นักเรียนที่มีบิดามารดา มีการศึกษาระดับอนุปริญญาแลปริญญาตรีประพตติผิดมากที่สุด นักเรียนที่บิดามารดามีการศึกษาระดับประถมศึกษา ประพตติผิดน้อยที่สุด

กิตติยา สันคม (2541) ทำการวิจัยเรื่อง เจตคติของนักศึกษาจากวิทยาลัยอาชีวศึกษา ลำปางต่อความสัมพันธ์ระหว่างเพศ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเจตคติของนักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาลำปางต่อความสัมพันธ์ระหว่างเพศ ผลการศึกษาพบว่านักศึกษารองวิทยาลัยอาชีวศึกษาลำปางมีเจตคติที่ดีต่อความสัมพันธ์ระหว่างเพศ ทั้งสถานการณ์ทางบวกและสถานการณ์ทางลบอยู่ในระดับดี เพื่อแยกตามสถานการณ์ทางบวก นักศึกษามีเจตคติที่ดีเช่นเดียวกันในเรื่องชายหญิงที่เป็นคู่รักกัน และทั้งชายและหญิงไม่ควรถูกเนื้อต้องตัวกัน ควรนัดพบกันอย่างเปิดเผย นักศึกษาไม่เห็นด้วยตามสถานการณ์ทางลบ เช่น ได้เสียกันโดยไม่คิดจะแต่งงานกัน กอดจูบกันในสวนสาธารณะ กอดจูบกันในโรงภาพยนตร์ขณะกำลังฉาย โอบกอดกันในสวนสาธารณะ เดินโอบกันไปตามถนน เป็นต้น

จิราพร อรุณพูลทรัพย์ (2541) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาปัจจัยการอบรมเลี้ยงดูการจัดกิจกรรมเสริมสร้างวินัยในโรงเรียนและการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของนักเรียน ศึกษาความแตกต่างของปัจจัยต่าง ๆ ระหว่างนักเรียนที่มีวินัยในตนเองสูงและต่ำ และศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของนักเรียน จำนวน 365 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามแบบวัดความคิดเห็น ผลการวิจัยพบว่า เด็กนักเรียนส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 11 - 12 ปี สถานภาพ ครอบครัวสมบูรณ์ บิดามารดาอยู่ด้วยกัน บิดามารดาประกอบอาชีพรับจ้าง และการศึกษาบิดามารดาเพียงชั้นประถมศึกษา อาชีพบิดามารดาและระดับการศึกษาของบิดามารดากับขนาดของ โรงเรียนมีความสำคัญกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ประภิจ โทธิลาศน์ (2541) ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ของวัยรุ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อ

พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ของวัยรุ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์เป็นประจำร้อยละ 2.7 ดื่มนาน ๆ ครั้ง ร้อยละ 46.7 และพบว่ามีปัจจัยนำ ได้แก่ เพศ อายุ ผลการเรียน ประเภทของการศึกษา ลักษณะที่พักอาศัย ทัศนคติ ค่านิยม การรับรู้ผลกระทบจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ปัจจัยเอื้อ ได้แก่ การเข้าถึงแหล่งซื้อขายความสัมพันธ์ในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และปัจจัยเสริม ได้แก่ พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเพื่อนสนิท และการรับอิทธิพลจากสื่อโฆษณาที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และจากการวิเคราะห์จำแนกหมู่ (Multiple Classification Analysis) พบว่า ตัวแปรที่สามารถทำนายพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ดีที่สุด คือ พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเพื่อนสนิท รองลงมาคือ ทัศนคติต่อการ ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เพศ และการรับอิทธิพลจากสื่อโฆษณา ตามลำดับ

ถาวร สุขสำราญ (2541) ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเสพยาบ้า:ศึกษากรณีนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดชลบุรี โดยที่มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย คือเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของการอบรมเลี้ยงดูเด็กในครอบครัว การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียน การคบหาสมาคมและการเสริมแรงทัศนคติต่อการป้องกันการเสพยาบ้า ที่มีผลต่อพฤติกรรมการเสพยาบ้ากับเด็กที่ไม่เสพยาบ้า ผลการวิจัยพบว่า เด็กนักเรียนส่วนใหญ่มีอายุ 14 ปี เป็นเพศชายสถานภาพสมรสของบิดามารดาถือสมรสอยู่ร่วมกัน นักเรียนส่วนใหญ่พักอาศัยอยู่กับบิดามารดา และบิดามารดาเป็นผู้อบรมเลี้ยงดู ความสัมพันธ์ของบิดามารดาและของบุคคลภายในครอบครัวมีความรักและผูกพันห่วงใยพอสมควร เพศ อายุ ชั้นเรียน ค่าใช้จ่าย สถานภาพสมรสของบิดามารดาความสัมพันธ์ ระหว่างบิดามารดากับพฤติกรรม การเสพยาบ้าของนักเรียนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

นิลภา จิระรัตนวรรณะ (2541) พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย กรุงเทพมหานคร การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย กรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับการบริโภคอาหาร การออกกำลังกาย สุขภาพจิต และการปฏิบัติตามสุขบัญญัติแห่งชาติผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ตอบเป็นหญิง 62.๘% และเพศชาย 36.7% อายุเฉลี่ย 16.9 ปี ซึ่งศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาล 35.4% มัธยมศึกษาเอกชน 15.4% อาชีวศึกษา รัฐบาล 8.5% และอาชีวศึกษาเอกชน 40.7% นักเรียนส่วนมากมีพฤติกรรมมารับบริโภคอาหารที่ดี โดยกินอาหารครบ 5 หมู่ ครบ 3 มื้อ ดื่มน้ำเพียงพอ เลือกกินอาหารปรุง

สูง และสะอาด อย่างไร ก็ตามนักเรียน 1 ใน 3 ระบุว่าชอบกินอาหารไขมันสูง รสจัด และไม่ใช้ช้อนกลาง มีนักเรียน 39.3% นิยมดื่มน้ำอัดลมมาก ส่วนผู้ที่ชอบดื่มนมมากมี 47.2% การบริโภคอาหารมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.01$) ตามสถานภาพสมรสบิดามารดา เศรษฐฐานะครอบครัว ค่าใช้จ่าย ที่ได้รับ กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียน ประเภทโรงเรียนและระดับชั้นเรียนเกี่ยวกับการออกกำลังกาย พบว่านักเรียนออกกำลังกายเป็นประจำ 33.8% และไม่ออกกำลังกายเลย 20.3% ภายใน 6 เดือนที่ผ่านมา โดยระบุว่าไม่มีเวลาและสถานที่ (60.4% และ 33.4%) ทั้งนี้การออกกำลังกายมีความแตกต่างอย่างชัดเจน ($p < 0.01$) ระหว่าง เพศ ประเภทโรงเรียน และระดับชั้นเรียน เกี่ยวกับสุขภาพจิต มีผู้ระบุว่ามีความสุขน้อยและนอนไม่หลับต้องพึ่งยาอยู่ 6.0% รู้สึกมีปมด้อย 10.8% และมีผู้ที่มักหงุดหงิด อุนเจียว 19.5% โดย 60.7% ของนักเรียนทั้งหมด ระบุว่ามีความเครียดจากการเรียนและส่วนใหญ่จะใช้วิธีการฟังเพลงหรือร้องเพลงเป็นการผ่อนคลายความเครียด (57.7%) สุขภาพจิตมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ตามเพศ ความเจ็บป่วยมีโรคประจำตัว เศรษฐฐานะครอบครัว ค่าใช้จ่ายที่ได้รับ สภาพการอยู่อาศัย สถานภาพสมรสของบิดามารดา กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียน ส่วนการปฏิบัติตนเทียบตามสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติระดับปานกลางถึงมาก มีเพียงการออกกำลังกายที่ถูกระบุว่าน้อย (39.6%)

บำเพ็ญ วรังเงิน (2541) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง อิทธิพลของครอบครัวที่มีผลต่อพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียน กรณีศึกษาโรงเรียนกันทรวิชัย อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม มีวัตถุประสงค์คือ ศึกษาลักษณะพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียนและมีอิทธิพลของครอบครัวที่มีผลต่อพฤติกรรมที่เป็นปัญหา เครื่องมือที่ใช้คือ การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง 70 คน ผลการวิจัยพบว่าพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียนโรงเรียนกันทรวิชัย จ.มหาสารคามแยกได้ 7 ประการ คือ ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการเรียน ประกอบด้วยพฤติกรรมไม่ทำการบ้าน เกียจคร้าน ไม่ทำงานที่มอบหมาย ไม่สนใจการเรียนและสอบตกเสมอ ปัญหาด้านความประพฤติที่ไม่เหมาะสมกับครูอาจารย์ ประกอบด้วยพฤติกรรมไม่เชื่อฟัง ก้าวร้าว และนินทา ปัญหาก่อกรวนในชั้นเรียน ประกอบด้วยพฤติกรรมคุยกับเพื่อนและเดินไปมาในห้องเรียน ปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพ คือ เจ็บป่วยบ่อย ๆ และร่างกายพิการ ปัญหาบุคลิกภาพ ประกอบด้วยพฤติกรรมการเก็บตัว ซึมเศร้า และ ปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ยาก ปัญหาความก้าวร้าวและปัญหาพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมอื่น ๆ คือ ทำผิดวินัยของทางโรงเรียน ทำผิดเกี่ยวกับเพศ สูบบุหรี่และสิ่งเสพติด เป็นต้นอิทธิพลของครอบครัวที่มีผลต่อพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียนประกอบด้วย อิทธิพลด้านต่าง ๆ 3 ด้าน คือ อิทธิพลด้านเศรษฐกิจของครอบครัว ได้แก่ รายได้เปลี่ยนแปลงการย้ายถิ่นที่อยู่และการประกอบอาชีพของผู้นำครอบครัว อิทธิพลด้านโครงสร้าง

ทางสังคมของครอบครัว ได้แก่ การนอกใจคู่สมรส การหย่าร้าง ความชราภาพ การตาย อิทธิพลด้านโครงสร้างทางด้านวัฒนธรรม คือ การอบรมเลี้ยงดู สัมพันธภาพของคนในครอบครัว การใช้เวลา การตอบสนองความต้องการ การขัดแย้ง

ยวลักษณ์ ชันอาสา (2541) ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่และไม่สูบบุหรี่ของนักเรียนหญิงในมัธยมศึกษาตอนปลาย และประกาศนียบัตรวิชาชีพ เขตกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่และไม่สูบบุหรี่ของนักเรียนหญิงมัธยมศึกษาตอนปลาย และประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนหญิงกลุ่มตัวอย่างสูบบุหรี่ ร้อยละ 4.90 และจากการวิเคราะห์จำแนกประเภทแบบขั้นตอน พบว่า ปัจจัยที่สามารถอธิบายความแตกต่างระหว่างกลุ่ม ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 มีจำนวน 7 ปัจจัย ตามลำดับความสำคัญ ได้แก่ อิทธิพลของกลุ่มเพื่อน ทักษะติดต่อการสูบบุหรี่ ความเชื่ออำนาจภายในตนเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ ค่าใช้จ่ายที่ได้รับ ความเชื่ออำนาจกฎหมายเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ ค่านิยมเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ และความตั้งใจของผลิตภัณฑ์บุหรี่ ปัจจัยทั้ง 7 ดังกล่าว สามารถทำนายพฤติกรรมการสูบบุหรี่และไม่สูบบุหรี่ของนักเรียนหญิง ได้ร้อยละ 83.90 โดยนักเรียนหญิงที่มีอิทธิพลของกลุ่มเพื่อนสูง มีทัศนคติต่อการสูบบุหรี่ในเชิงบวก มีเงินค่าใช้จ่ายที่ได้รับสูง มีค่านิยมเกี่ยวกับการสูบบุหรี่สูง และเห็นผลิตภัณฑ์บุหรี่มีความน่าสนใจ เป็นกลุ่มที่มีแนวโน้มจะสูบบุหรี่ ส่วนนักเรียนหญิงที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนเกี่ยวกับการสูบบุหรี่สูง และมีความเชื่ออำนาจกฎหมายเกี่ยวกับการสูบบุหรี่สูง เป็นกลุ่มที่มีแนวโน้ม จะไม่สูบบุหรี่

วรรณภา ลิขิตักษ์วัฒน์ (2541) ทำการศึกษาวิจัย: ปัจจัยที่มีผลต่อเจตคติเรื่องบทบาทหญิงชายของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย สายสามัญศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อเจตคติเรื่องบทบาทหญิงชายของนักเรียนมัธยมศึกษา ตอนปลายสายสามัญศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีเจตคติเรื่องบทบาทหญิงชายแบบดั้งเดิม คือมีความเชื่อเรื่องการแบ่งแยกบทบาทระหว่างเพศร้อยละ 16.6 แบบก้าวทิ้งร้อยละ 67.4 และแบบสมัยใหม่คือมีความเชื่อถือเรื่องความเท่าเทียมในความสามารถทั้งชายและหญิงร้อยละ 16.0 ปัจจัยที่มีผลต่อเจตคติเรื่องบทบาทหญิงชายแบบสมัยใหม่ของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $P\text{-value} < 0.05$ ได้แก่ เพศหญิง เพศของพี่น้องที่เป็นหญิงล้วน ระดับการศึกษาของบิดาตั้งแต่อนุปริญญาหรือสูงกว่า บิดาที่มีอาชีพรับราชการ การรับรู้บทบาทหญิงชายในเรื่องความเท่าเทียมกันระหว่างชายหญิงจากครอบครัว โรงเรียนและสื่อมวลชนในระดับสูง เมื่อทำการวิเคราะห์การจำแนก พบว่ารูปแบบที่สามารถอธิบายเจตคติเรื่องบทบาทหญิงชายแบบสมัยใหม่ของนักเรียนได้ดี คือ

เพศ ระดับการศึกษาของบิดา การรับรู้บทบาทหญิงชายจากครอบครัวและโรงเรียนสามารถทำนายได้ ร้อยละ 28.3

สุรพล ศิวานนท์ (2541) ทำการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการเลือกตั้งของประชาชนผู้มีอายุ ระหว่าง 18 – 19 ปี ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงทัศนคติ พฤติกรรม และปัจจัยต่าง ๆ ของกลุ่มบุคคลผู้มีอายุระหว่าง 18 – 19 ปี ต่อการตัดสินใจในการเลือกตั้ง รวมทั้งสื่อในการรณรงค์หาเสียง ที่มีอิทธิพลต่อการหาเสียงเลือกตั้งผู้ตอบแบบสอบถามที่กำลังศึกษาในระดับอุดมศึกษา มีพฤติกรรมในการเลือกตั้งที่กระตือรือร้นมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นเพศหญิง มีพฤติกรรมในการเลือกตั้งที่กระตือรือร้นมากกว่าเพศชาย

อรอุษา สรรวิริยะ (2541) ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการประหยัดของวัยรุ่น: ศึกษาเฉพาะกรณีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการประหยัด ผลการวิจัยพบว่านักเรียนส่วนใหญ่เป็นหญิงอายุ 13 ปี สถานภาพผลมารดาบิดามารดาอยู่ร่วมกัน อาชีพของบิดามารดาไม่ได้รับราชการ การศึกษาของบิดามารดาต่ำกว่าปริญญาตรี รายได้ของบิดาอยู่ในช่วง 10,001-15,000 บาท พฤติกรรมการประหยัด นักเรียนมีพฤติกรรมการประหยัดในระดับปานกลางค่อนข้างมาก โดยที่นักเรียนจะมีพฤติกรรมการประหยัด นักเรียนทรัพย์สิ้นในเรื่อง การแบ่งส่วนเงินส่วนหนึ่งได้รับจากผู้ปกครองเก็บสะสมไว้ นักเรียนจะมีพฤติกรรมการประหยัดเวลามากที่สุดในเรื่อง นักเรียนไม่เคยผัดนัด นักเรียนจะมีพฤติกรรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติคือ การไม่เด็ดดอกไม้เมื่อไปเที่ยวชมความงามตามธรรมชาติ ความแตกต่างทางด้านชั้นปี การศึกษาของบิดามารดาอาชีพบิดามารดา จะมีพฤติกรรมการประหยัดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สรศักดิ์ พลประเสริฐ (2542) ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามทัศนคติของครูและนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ 3 ประการ คือ 1) ระดับของปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบน 2) เปรียบเทียบระดับของปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบนตามทัศนคติของครูและนักเรียน และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบนที่นำมาศึกษา 7 ปัจจัย คือ ปัจจัยเกี่ยวกับตนเอง ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน กลุ่มเพื่อน เศรษฐกิจ และสื่อมวลชน ผลการวิจัยพบว่า ครูและนักเรียนมีทัศนคติต่อปัจจัยที่นำมาศึกษาทั้ง 7 ปัจจัยว่าส่งผลต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อยู่ในระดับมาก โดยมีปัจจัยเกี่ยวกับกลุ่มเพื่อน ชุมชนและครอบครัว ส่งผลมากอยู่ใน

3 อันดับแรก ครูและนักเรียนมีทัศนคติต่อบัณฑิตที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครูมีทัศนคติต่อบัณฑิตที่นำมาศึกษาทั้ง 7 บัณฑิต ส่งผลต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบนของนักเรียนมากกว่า ทัศนคติของ นักเรียน ($3.10 > 2.83$) บัณฑิตที่นำมาศึกษาทั้ง 7 บัณฑิตมีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง และมีทัศนคติในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างบัณฑิตเกี่ยวกับชุมชน สื่อมวลชน และบัณฑิตเกี่ยวกับครอบครัว มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง 3 อันดับแรก

ศิริพรรณ เหมรังคะ (2543) ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาความรับผิดชอบของนักเรียนมัธยมศึกษา:ศึกษาเฉพาะนักเรียนมัธยมศึกษากลุ่มโรงเรียนสามัญศึกษา กรุงเทพมหานครกลุ่ม 4 โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาบัณฑิตที่มีความสัมพันธ์ในการอบรมเลี้ยงดู ลักษณะทางจิตใจมีอิทธิพลต่อความรับผิดชอบของนักเรียน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีความรับผิดชอบในระดับปานกลาง โดยได้รับการอบรมแบบให้พึ่งตนเองเร็วอยู่ในระดับสูง รองลงมาคือการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อย แบบรักกันบลุน และแบบใช้เหตุผลน้อยตามลำดับ

ไลเบิร์ตและโพลอส (Liebert & Poulos, 1976 อ้างใน ดวงเดือน พันธุพานิช, 2525 : 100) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาอิทธิพลของสื่อมวลชนต่อการเสริมสร้างจิตลักษณะและพฤติกรรมที่น่าปรารถนาในเยาวชน พบว่า สื่อมวลชนสามารถที่จะส่งเสริมให้เกิดทัศนคติและพฤติกรรมที่น่าปรารถนาได้มากพอๆกับที่จะส่งเสริมลักษณะที่ไม่น่าปรารถนา ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของเนื้อหาของรายการที่นำเสนอในสื่อมวลชนนั้น

2.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากทฤษฎีและงานวิจัยที่ได้กล่าวมา ผู้วิจัยได้สรุปเพื่อนำมาใช้กำหนดตัวแปรในการวิจัย ดังนี้

- 1.ตัวแปรปัญหา กำหนดให้ รูปแบบของพฤติกรรมตามความสนใจของนักเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร เป็นตัวแปรปัญหา
- 2.ตัวแปรอิสระ กำหนดให้ เพศ ประเภทของโรงเรียน และฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว เป็นตัวแปรอิสระ

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยปรากฏในแผนภูมิที่ 2.1

แผนภูมิที่ 2.1
กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

- เพศ
- ประเภทของโรงเรียน
- สถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว

พฤติกรรมตามความสนใจของนักเรียน

7ด้าน

- ด้านสุขภาพ
- ด้านการแต่งกาย
- ด้านเพศตรงข้าม
- ด้านแสวงหาความอิสระในตัวเอง
- ด้านอาชีพเพื่อวางแผนในอนาคต
- ด้านศาสนา
- ด้านพักผ่อนหย่อนใจ

